

V.1.9. ESTETICKÁ VÝCHOVA

CHARAKTERISTIKA VYUČOVACÍHO PŘEDMĚTU

Vyučovací předmět **estetická výchova** vychází ze vzdělávacích oborů **výtvarná výchova** a **hudební výchova**, které spolu tvoří obsah vzdělávací oblasti **umění a kultura**.

Estetická výchova naplňuje přirozenou potřebu projevit se, rozvíjí smyslové vnímání, vlastní tvořivost i vnímavost k sobě samému i okolnímu světu. Vytváří příležitosti pro vzájemnou spolupráci, toleranci a napomáhá utváření postojů a hodnot. Ve výuce **estetické výchovy** je možné přiblížit žákům hudební i výtvarné umění a působit tak na jejich estetické vnímání.

Estetická výchova má významný rehabilitační a relaxační charakter. Pomáhá k odreagování, ke koncentraci pozornosti, k překonávání únavy. Tvořivé činnosti v klidném prostředí pomáhají snižovat vnitřní napětí žáků, jejich psychickou nevyváženost a nesoustředěnost a v některých případech i agresivitu.

■ OBSAHOVÉ, ČASOVÉ A ORGANIZAČNÍ VYMEZENÍ PŘEDMĚTU

Vyučovací předmět **estetická výchova** je spojením **výtvarné a hudební výchovy**. Poměr hodin věnovaných hudební a výtvarné výchově a také jejich obsah je ovlivňován individuálními možnostmi žáků každého ročníku danými charakterem a stupněm jejich postižení. Obsah hodin je ale upravován jen do té míry, aby byly naplněny všechny povinné očekávané výstupy vzdělávacích oborů **výtvarná výchova** a **hudební výchova**. Činnosti v **estetické výchově** jsou voleny tak, aby v co nejvyšší možné míře rozvíjely výtvarné a hudební schopnosti každého žáka.

Spojení výtvarné a hudební výchovy do jednoho vyučovacího předmětu také umožňuje spojování hodin buď výtvarné nebo hudební výchovy do větších tematických celků.

Hudební činnosti ve vyučovacím předmětu estetická výchova vytváří u žáků kladný vztah k hudbě, podporují jejich schopnost hudbu emocionálně prožít, rozvíjejí individuální pěvecké, instrumentální a pohybové dovednosti. Rytmická cvičení pozitivně ovlivňují rozvoj řeči.

Výtvarné činnosti ve vyučovacím předmětu estetická výchova prostřednictvím tvůrčích činností zaměřených na vnímání, tvorbu a interpretaci rozvíjejí smyslové vnímání, estetické cítění, tvořivost, schopnost vyjadřovat emoce, představy, pocity a zkušenosti. Pomáhají také zlepšovat jemnou motoriku žáků, uplatňovat v praxi prostředky nonverbální komunikace a přispívají k všestrannému prohlubování sensibility žáků.

Vyučovací předmět **estetická výchova** se vyučuje v 1. až 10. ročníku s hodinovými dotacemi podle školního učebního plánu:

	1.ročník	2.ročník	3.ročník	4.ročník	5.ročník	6.ročník	7.ročník	8.ročník	9.ročník	10.ročník
Počet hodin	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3

V 10. ročníku je výuka **estetické výchovy** posílena o 1 hodinu z disponibilní časové dotace.

Z kapitoly „Zařazení průřezových témat“ je zřejmé, ve kterém ročníku a jakou formou se ve vyučovacím předmětu **estetická výchova** realizují jednotlivá **průřezová témata** (kapitola III.5.)

Výuka **hudebních činností** probíhá buď v kmenové třídě nebo v učebně hudební výchovy vybavené klavírem, přenosnými elektrickými klávesovými nástroji, širokou škálou rytmičkových hudebních nástrojů a kvalitním zařízením pro reprodukci hudebních děl. Učebna také poskytuje dostatečný prostor pro hudebně pohybové činnosti žáků.

V hodinách estetické výchovy mají žáci možnost představit svoji oblíbenou hudební skupinu a spolupodílet se na výběru skladeb pro vokální, poslechové a hudebně pohybové činnosti – tímto způsobem chceme žáky aktivně zapojit do výuky.

Výuka **výtvarných činností** probíhá podle náplně vyučovací hodiny buď v kmenové třídě nebo v učebně výtvarné výchovy, která je vybavena i malou keramickou dílnou s hrnčířským kruhem a keramickou pecí.

Součástí výuky se mohou stát také návštěvy rozsahem i obsahem přiměřených koncertů a výstav. Nedílnou součástí hodin **estetické výchovy** jsou diskuse o vlastní hudební či výtvarné činnosti, při které učíme žáky nejen společensky vhodnou formou obhajovat svůj názor, ale také respektovat odlišný názor spolužáků či vyučujících.

▣ VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE PŘEDMĚTU

◦ **Kompetence k učení**

- snažíme se poskytnout žákům pocit úspěchu tím, že vědomě navozujeme situace, ve kterých může být žák úspěšný (podle individuálních možností žáků volíme formu i stupeň obtížnosti práce)
- žáky zásadně nenutíme do aktivit, které jsou jim nepříjemné (např. sólového zpěvu apod.)
- při hodnocení používáme převážně prvky pozitivní motivace, oceňujeme snahu a individuální pokrok
- motivujeme k učení, snažíme se žáky zbavit ostychu z vlastní hudební a výtvarné produkce
- snažíme se o klidnou a tvůrčí atmosféru v hodinách estetické výchovy
- poskytujeme žákům prostor pro ovlivňování obsahu hodin estetické výchovy podle jejich individuálních zájmů
- učíme žáky výsledky vlastní práce vhodnou formou prezentovat před skupinou vrstevníků

◦ **Kompetence k řešení problémů**

- učíme žáky popsat své vlastní problémy při osvojování učiva a požádat o radu
- vedeme žáky k poznání, že problémy jsou běžnou součástí života všech lidí, že není třeba se jich obávat, ale je potřebné si osvojit základní způsoby jejich překonávání
- vedeme žáky k osvojení jednoduchých algoritmů řešení nejběžnějších problémů
- podporujeme skupinovou spolupráci při řešení problémů
- učíme žáky různým výtvarným technikám a vedeme je k volbě vhodné výtvarné techniky s dopomocí učitele na základě poznání vlastností různých výtvarných materiálů a možností jejich zpracování
- podporujeme tvořivost a netradiční řešení úkolů, rozvíjíme fantazii žáků
- učíme žáky využívat možností výtvarného a hudebního umění k vlastní relaxaci

◦ **Kompetence komunikativní**

- rozvíjíme nonverbální komunikaci (vyjádření hudby pohybem, vyjádření pocitu z výtvarného umění kresbou či symbolem)
- vedeme žáky k pochopení výtvarného a hudebního umění jako svébytného prostředku vyjádření osobních pocitů
- rozvíjíme slovní zásobu; učíme žáky rozumět běžně používaným odborným termínům z oblasti hudebního a výtvarného umění
- učíme žáky respektovat základní pravidla komunikace při skupinové práci (střídání role posluchače a mluvčího jako základ účinné komunikace, respektování rozdílných názorů a obhajoba vlastních názorů pomocí klidné a rozumné argumentace)
- podporujeme přátelskou komunikaci mezi žáky různých věkových kategorií
- učíme žáky volit vhodné formy komunikace v různých společenských situacích

◦ **Kompetence sociální a personální**

- učíme žáky spolupracovat ve skupině, podporujeme vzájemnou pomoc žáků, vytváříme situace, kdy se žáci navzájem potřebují
- rozvíjíme v žácích schopnost empatie (poznat, kdy druhý člověk potřebuje pomoc a vhodnou formou mu ji nabídnout a poskytnout; chápat a respektovat pocity a názory spolužáků i dospělých)

- učíme žáky ocenit přínos každého jedince pro práci skupiny dle jeho individuálních možností
- rozvíjením hudebně pohybových a výtvarných schopností žáků usnadňujeme jejich začlenění do běžných volnočasových aktivit

◦ **Kompetence občanské**

- vedeme žáky k sebeúctě a úctě k ostatním žákům a dospělým, učíme žáky tolerovat odlišné možnosti spolužáků při osvojování učiva a respektovat odlišný hudební a výtvarný vkus spolužáků i dospělých
- rozvíjíme sebeovládání žáků
- upevňujeme žádoucí pozitivní formy chování ve škole i při mimoškolních akcích
- vedeme žáky k aktivní ochraně zdraví (důsledně vyžadujeme dodržování pravidel bezpečnosti a hygieny práce s různými výtvarnými materiály, hodnotíme vliv estetického životního prostředí na zdraví člověka, učíme žáky využívat výtvarné a hudební umění k vlastní relaxaci)

◦ **Kompetence pracovní**

- rozvíjíme jemnou i hrubou motoriku, koncentraci a pracovní výdrž
- učíme žáky organizovat a hodnotit vlastní práci
- učíme žáky poznávat a experimentálně ověřovat vlastnosti různých výtvarných materiálů
- učíme žáky pracovat podle jednoduchého a dostatečně procvičeného algoritmu práce s jednotlivými výtvarnými materiály
- vedeme žáky k volbě vhodné výtvarné techniky k vyjádření vlastního záměru (s dopomocí)
- vytváříme podnětné a tvořivé pracovní prostředí
- vedeme žáky k odpovědnosti za plnění svých pracovních povinností
- kvalitně odvedenou práci vždy pochválíme
(přihlížíme k individuálním možnostem žáka, oceňujeme snahu)

■ **OČEKÁVANÉ VÝSTUPY (OVO) VZDĚLÁVACÍHO OBORU HUDEBNÍ VÝCHOVA**

1. stupeň

Očekávané výstupy – 1. období (1.-3. třída)

žák by měl

- 1.1.** zpívat jednoduché melodie či písně přiměřené jeho hlasovému rozsahu a individuálním schopnostem
- 1.2.** užívat při hudebních aktivitách různé hudební nástroje přiměřené svým schopnostem a dovednostem
- 1.3.** vnímat, rozlišovat a napodobovat různé nehupební i hudební zvuky
- 1.4.** soustředit se na poslech jednoduché krátké známé písně či skladby
- 1.5.** naučit se správně hospodařit s dechem a snažit se srozumitelně vyslovovat
- 1.6.** reagovat pohybem na hudbu

Očekávané výstupy – 2. období (4.-6. třída)

žák by měl

- 1.7.** zpívat písně přiměřené jeho hlasovému rozsahu a individuálním schopnostem
- 1.8.** rozlišit hudební a nehupební zvuk, mluvený a zpívaný hlas, rozeznat tóny: krátké – dlouhé, vyšší – nižší
- 1.9.** správně, hospodárně a pravidelně dýchat a snažit se o co nejlepší vyslovování při zpěvu i při rytmicizaci říkadel
- 1.10.** soustředit se na poslech jednoduchých skladeb
- 1.11.** poznat vybrané rytmické hudební nástroje a užívat je při hudebních aktivitách
- 1.12.** propojit vlastní pohyb s hudbou, zvládnout jednoduché taneční hry

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák by měl

- 2.1. využívat pěvecké návyky, podle individuálních schopností a dovedností zvládat správné dýchání a výslovnost při zpěvu i mluveném projevu
- 2.2. interpretovat vybrané a vzhledem k individuální úrovni zvládnutelné lidové a umělé písně
- 2.3. doprovázet podle svých schopností a dovedností písně na rytmické hudební nástroje
- 2.4. soustředit se na poslech skladeb různých hudebních žánrů
- 2.5. zvládnout základní kroky jednoduchého tance

Učivo: (na různém stupni obtížnosti se opakuje na 1. i 2. stupni)

vokální a instrumentální činnosti

- upevňování správných pěveckých návyků (držení těla při zpěvu, nácvik správného dýchání a dechové ekonomie, měkký hlasový začátek, tvoření tónů, výslovnost při zpěvu)
- nácvik nových písní napodobováním vzoru učitele, zpěv lidových i umělých písní přiměřeného rozsahu dle individuálních možností žáků
- rytmický doprovod písní hrou „na tělo“ nebo jednoduché rytmické nástroje pro děti

poslechové činnosti

- poznávání zvuků a hlasů
- rozlišování hudebních a nehudebních zvuků
- rozlišování délky, výšky a síly tónů
- rozlišování tempa skladeb
- poznávání zvuků hudebních nástrojů
- poslech krátkých skladeb různých žánrů, poslech státní hymny
- využívání relaxační hudby k vlastní relaxaci

hudebně pohybové činnosti

- rytmizace říkadel s pohybovým doprovodem, pohybové hry s dětskými popěvkami
- vyjádření tempa a rytmu pohybem celého těla
- pochod s hudebním doprovodem
- nácvik jednoduchých krokových variací a základů společenských tanců

▣ OČEKÁVANÉ VÝSTUPY (OVO) VZDĚLÁVACÍHO OBORU VÝTVARNÁ VÝCHOVA

1. stupeň

Očekávané výstupy – 1. období (1.-3. třída)

žák by měl

- 1.1. zvládnout nejzákladnější dovednosti pro vlastní tvorbu
- 1.2. rozpoznávat, pojmenovat a porovnat s dopomocí učitele barvy, tvary, objekty na příkladech z běžného života a ve výsledcích vlastní tvorby i tvorby ostatních
- 1.3. uplatňovat vlastní zkušenosti, prožitky a fantazii při tvůrčích činnostech

Očekávané výstupy – 2. období (4.-6. třída)

žák by měl

- 1.4. uplatňovat základní dovednosti pro vlastní tvorbu
- 1.5. rozlišovat, porovnávat, třídit a pojmenovat linie, barvy, tvary, objekty, a uplatnit je podle svých schopností při vlastní tvorbě
- 1.6. při tvorbě vycházet ze svých zrakových, hmatových i sluchových vjemů, vlastních prožitků, zkušeností a fantazie
- 1.7. vyjádřit pocit z vnímání vlastní tvůrčí činnosti (mimoslovně, graficky)

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák by měl

- 2.1.** uplatňovat základní dovednosti při realizaci a prezentaci vlastní tvorby
- 2.2.** uplatňovat linie, barvy, tvary a objekty v ploše i prostoru podle vlastního tvůrčího záměru, využívat jejich vlastnosti a vztahy
- 2.3.** při vlastní tvorbě vycházet ze svých zkušeností a představ
- 2.4.** hledat a zvolit pro jejich vyjádření nejvhodnější prostředky a postupy s dopomocí učitele

Učivo: (na různém stupni obtížnosti se opakuje na 1. i 2. stupni)

výtvarné osvojování skutečnosti

- poznávání vlastností výtvarných materiálů (tužka, křída, uhlí, rudka, temper. a vodové barvy, tuš, inkoust)
- zachycení velikosti, tvaru a barvy věcí denní potřeby, přírodních objektů a postavy
- tematické práce ze života dětí a jejich rodiny, jednoduché ilustrace pohádek a příběhů, fantazijní práce

dekorativní práce

- rytmické řazení prvků, barevných ploch a linií v prostoru, dekorování barevné plochy jinou barvou, zhotovení tiskátka z brambor nebo mechové gumy, tisk na textil, dekorativní prošívání papíru

prostorové vytváření

- vlastnosti materiálů pro prostorové práce (suchý a mokrá písek, sníh, modelovací hmota, těsto, keramická hlína, papír, sádra)
- základní zpracování plastických materiálů (přidávání a ubírání, válení, tvarování, hlazení povrchu, vykrajování)
- trojrozměrné práce z papíru (muchlání, ohýbání, stáčení, překládání a lepení papíru)
- odlévání sádky do formy, barvení sádky

výtvarné práce spojené s experimentováním

- zapouštění barev do mokré plochy, rozmývání barev, rozfukávání barevných skvrn, tvorba osově souměrných obrázků otiskem do mokré plochy, otisky přírodních materiálů, frotáž, kresba zmizikem do inkoustové plochy, proškrabování nabarvené voskové plochy, malba do krupice lepené na čtvertku, jednoduchá batika (s dopomocí)

výtvarné umění a životní prostředí

- ilustrace dětských knih, animované filmy nejznámějších dětských ilustrátorů
- návštěvy obsahem i rozsahem přiměřených výstav
- estetická stránka předmětů denní potřeby a životního prostředí
- péče o estetické prostředí třídy, prezentace vlastních prací
- kultura a estetika oblékání, vkusné líčení, společenské vystupování

sebepoznání

- vyjadřování pocitů z vlastní tvorby, hodnocení vlastních prací (verbální i nonverbální formou)